

TER BEVORDERING VAN BIJBELKENNIS

Een wilde Olijfbom, ingeënt in den Wortel

Rom. 11 : 17: En indien sommige der takken afgebroken zijn, en gij, die een wilde olijfbom waart, onder hen ingeënt zijt, en aan den wortel en de vettigheid van den olijfbom mede deel verkregen hebt, zoo roem niet tegen de takken.

ZELDEN WORDT DE OLIJF VOORTGETEELD door uitzaaiing. In Palestina gebruikt men voor het voorttellen de scheuten, die rondom den moederstam opwassen.

In Griekenland kent men nog een andere methode ter vernieuwing.

Wordt een olijf daar oud, dan legt men op eenigen afstand van den stam een krachtigen wortel bloot. In dien wortel maakt men een diepe insnijding, waarin een jonge scheut geënt wordt. De plaats, waar de enting geschiedt, wordt omwikkeld, en weer met aarde bedekt.

Niet zelden kiest men voor zulk een enting den scheut van een wilden olijf, die als krachtiger geldt.

De wilde scheut ontwikkelt zich op de sappen van de wortels van den ouden boom.

Paulus heeft zijn brief aan de Romeinen geschreven in Korinthe. Het is niet onmogelijk, dat bovenstaande handelwijze hem daar bekend geworden is en dat hij daaraan zijn beeld heeft ontleend.

Het volk van Israël is de oude, afgeleefde olijf, die geen vrucht meer geeft. Op de wortels van dezen boom wordt de krachtige scheut van het heiden-christendom geplant, dat gevoed wordt uit het Jodendom. s.

REGENTESSEN

II. DE EERSTE MARIA STUART

HET IS IMMER TRAGISCH, WANNEER EEN menselijke eigenschap, welke tot een zegen had kunnen zijn, in een vloek verkeert, enkel door 't beloop der omstandigheden. Dat was zoo met het familiegevoel van Maria Stuart. Maria Stuart bezat dit gevoel in buitengewone mate; zij wist wat het zeggen wilde, om alles, maar dan ook alles, over te hebben voor een dynastie. Ongelukkig echter was de dynastie, welke de prinses met een zoodanige hartstochtelijke toewijding aanhing, niet de dynastie der Oranjes, doch haar eigene. Haar schoonmoeder, Amalia van Solms, de gemalin van Frederik Hendrik, kon al haar gaven en krachten schenken aan 't geslacht, waarin zij huwde. Doch Mary Stuart kon dat niet.

Zeker is de eerste Mary Stuart geen sympathieke persoonlijkheid geweest. Maar juist daarom is het een eisch van billijkheid om niet alleen te vragen: „hoe zagen de burgers der Republiek Maria Stuart?” doch evenzeer: „hoe zag Maria Stuart de Republiek.” En de tweede vraag moet luiden: „hoe was zij hier zoo gekomen?”

Het huwelijk met de Engelsche koninklijke prinses was feitelijk voor onzen prins Willem II wel wat hoog geweest. Had het Huis Stuart zich juist toen niet danig in de moeilijkheden bevonden, dan ware er over haar hand wel anders beschikt. En hebben koninklijke prinsessen nimmer veel in te brengen gehad waar 't over haar lot en levensbestemming ging, Maria van Engeland had dit zeker niet, want toen zij aan Willem van Oranje door haar vader verloofd werd, was zij een kind van omstreeks dertien jaar. Zij heeft, om de populaire uitdrukking van onze dagen eens te bezigen: „er niet om gevraagd,” naar hier te komen.

Doch de ongelukkige Karel I, Mary's vader, raakte toen al verwickeld in den burgeroorlog, en de partij die hem eenmaal op 't schavot zou brengen, nam toe in

kracht. De eer, intusschen, bleef nog altijd aan 't stadhouderlijk paar, aan Frederik Hendrik en Amalia van Solms, die nu een Koninklijke schoondochter kregen. En de Stuarts hoopten, dat de Republiek de zaak van 's prinsen jonge gemalin wel met warmte omhelzen zou. Dit viel evenwel lichtelijk anders uit. De stemming hier te lande was niet onverdeeld gunstig voor een zoo nauwe verbintenis met het Engelsche koningshuis; de Stuarts waren van oudsher een Roomsche Katholieke dynastie, en Mary's moeder was een Katholieke prinses van Frankrijk. Henriëtte Maria, een dochter van Hendrik IV. Onze prins Willem II kwam dus „in een heel ander milieu.”

En, zooals 't zoo dikwijls is gegaan bij vorstelijke huwelijken, waarbij prestatie en contra-prestatie tegen elkaar op moeten wegen, 't liep voor de Engelsche koningsfamilie op een teleurstelling uit. De Stuarts hadden aan de Oranjes de hooge eer bewezen, zich met hen te vermaagschappen; Frederik Hendrik is voor die eer ook wel ter dege gevoelig geweest. Hij heeft zijn klein schoondochtertje, dat in Den Haag werd opgevoed, met een praal en luister omringd als aan de geboren prinsessen van Oranje niet ten deel is gevallen. Hij, zoowel als Amalia toentertijd, waren van oordeel, dat de politiek der Vereenigde Nederlanden zich voegen moest naar de dynastieke belangen van den jongen stadhouder, die in 't Engelsche Koningshuis was gehuwd. Voor wat zijn persoon betrof, deed hij wat hij kon. Karel I had geld zoowel als militairen steun noodig; aan 't eerste konden de Oranjes hem helpen uit hun eigen vermogen en Frederik Hendrik deed zulks vrijgevig. Doch zou er werkelijk iets worden uitgericht, dan moest de stadhouder zijn invloed aanwenden bij de Republiek, om haar te bewegen rechtstreeks partij voor Karel te kiezen. En daar had de Republiek geen ooren naar. Zij gevoelde meer voor Karels tegenstanders, dan voor hemzelf. En Frederik Hendriks pogingen om de geldmiddelen en de krijgsmacht der Nederlanden te gebruiken voor een doel, waar 't volk niet sympathiek tegenover stond, deed aan zijn positie geen goed.

Een tweede verbintenis, namelijk van Louise Henriëtte, de oudste dochter van Frederik Hendrik en Amalia met den Engelschen troonopvolger, werd beraamd, doch kwam niet tot stand. En de zaak der royalisten in Engeland verviel van kwaad tot erger. — Daar stierf plotseling Willem II, in den bloei der jeugd. Ook hij had, zijn gemalin ter wille, de Engelsche verwanten tot uitputtens toe financieel gesteund. Was hij blijven leven, en had hij bij voortduur deze gedragslijn gevolgd, dan is 't natuurlijk niet te zeggen, tot welke botsingen ook hij gekomen zou zijn. Doch zijn vrouw Mary had dan waarschijnlijk die zijde van haar karakter niet kunnen toonen, welke haar zoo particulier onbemind heeft gemaakt, omdat er geen gelegenheid voor was geweest. Maar 't liep anders, negentien jaar oud was Mary weduwe.

Men moet, om Mary Stuart te begrijpen — ik zeg niet om haar geheel te verontschuldigen — zich eens indenken, hoe 't haar te moede was. Met haar man had zij de acht jaren van hun huwelijk niet ongelukkig geleefd. Doch thans kreeg zij te maken met haar schoonmoeder, de geduchte Amalia van Solms. Amalia was een begaafde vrouw, en zij bezat uitstekende kwaliteiten, doch haar heerszucht en eerzucht heeft haar toch wel eens tot minder mooie dingen gebracht. Amalia ging voor niets en niemand uit den weg. Indien een regentes met het karakter van Amalia eens de inzichten van een Mary Stuart waren toegedaan geweest, dan hadden

's lands zaken er geen zier beter voorgestaan. Doch Amalia wendde haar ongeëvenaarde bazigheid aan in 't belang van Oranje. En Mary bleef met hart en ziel aan de familie Stuart verkleefd. Amalia was bij haar overhaaste huwelijk met Frederik Hendrik slechts de hofdame geweest van een Koningin in ballingschap. (Elisabeth van Boheme.) haar stoutste droomen hadden zoo hoog niet durven gaan. Doch Mary Stuarts stamboom bestond uit koningen van Schotland, Engeland en Frankrijk.

Om Mary recht te laten wedervaren moet men, meen ik, hierin het uitgangspunt kiezen. Mary's onwankelbare liefde en trouw jegens haar geslacht heeft toch wel bezwezen, waartoe haar hart in staat was. Zij heeft jegens de Oranjes verkeerd gehandeld, maar „koud en onverschillig," zooals dikwijls haar vonnis luidt, was zij niet.

In Januari van 't zelfde jaar, waarin Mary's jonge echtgenoot stierf en, acht dagen later, haar zoonje geboren werd, was haar vader, Koning Karel I van Engeland, op 't schavot onthoofd. En zij wilde nu, dat het kleine prinsje Karel zou heeten. Gelukkig zou die naamgeving allermint zijn geweest, en Amalia heeft er haar schoondochter nog van teruggebracht. Doch onbegrijpelijk is het niet: Mary zag in het kind in de eerste plaats den kleinzoon van haar vader.

Het leven aan 't stadhoudelijk hof moet voor Mary toch wel moeilijk en droevig zijn geweest, en al heeft zij haar schoonmoeder geprikkeld, de Staten getart en 't Oranjevolk van zich vervreemd, in haar eenzaamheid heeft zij stellig bitter geleden. Zij was opgevoed in zeer absolute begrippen betreffende het koningschap, de omwenteling in Engeland beteekende voor haar een hemel-tergend oproer jegens den vorst bij de gratie Gods, en Olivier Cromwell met de zijnen kon zij niet anders zien

dan als godvergeten koningsmoordenaars. En nu moest zij in de Republiek verkeerden onder menschen, die in Engeland tot Cromwells partij zouden hebben behoord, die de denkwijze van den Protector en zijn *Roundheads* deelden, en nog daarenboven — o ironie — in Holland de trouwste Oranjeklanten waren, de hechtste steunsels voor 't Huis, waar haar zoon toe behoorde! Zelden is een jonge vorstin door een conflict, dat zij zelf niet had opgeroepen, zóó tragisch getroffen. *)

Het onverkwikkelijke proces tusschen Amalia en Mary over de voogdijschap van 't kind, heeft maanden geduurd; tenslotte is er een schikking getroffen. Amalia wilde aan haar schoondochter het beheer over de prinsengoederen ontnemen, terecht vrezende, dat zij het vermogen van haar zoon ten bate van haar broeder, den latere Karel II, zou gebruiken. Het werd zóó geregeld, dat Mary de vaste goederen niet vervreemden kon, doch over de inkomsten behield zij de vrije beschikking, en zij besteedde die grootendeels voor haar familie. Tegen den wil der Staten in bleef zij den prins van Wales en haar andere broeders in Den Haag ontvangen, en toen 't haar verboden werd, verlegde zij de samenkomsten naar Breda, de oude baronie der Oranjes, en beraamde daar met de Stuarts plannen voor hun wederverheffing tot den troon. In 1658 stierf Cromwell, en 't was te Breda, dat haar broeder Karel de afgezanten van 't Parlement ontving, die hem als koning terugriepen.

Mary's dood is even tragisch als haar leven geweest. In 1660 ging zij naar haar broeder in Engeland, en nog tien weken lang genoot zij de vervulling van haar levenswensch, aan zijn herstelde Hof. Toen werd zij ziek, en stierf.

H. K.-v. O.

*) Johanna W. A. Naber: Onze vorstinnen uit het Huis van Oranje-Nassau.

Naar een schilderij van W. Löwith

Belangstelling voor het boek in den ouden tijd.